

Pieniä tarinoita Lapsen oikeuksista

YK:n Lapsen oikeuksien sopimus on maailman laajimmin hyväksytty ihmisoikeussopimus

Nämä kymmenen pientä tarinaa tekevät Lapsen oikeuksien sopimuksen artikloja tunnetuksi käytännön tasolla, niin lapsille kuin aikuisillekin.

Materiaalin on opettaja.tv:lle tuottanut monimediatalo Mediagents Oy.

TARINAT

1. Pisaroita
2. Hyvä minä, hyvä me
3. Lapsia varjossa
4. Auttaminen
5. Mahdollisuus vaikuttaa
6. Koulu laatikossa
7. Maailma on totta
8. Kesäpäivä
9. Älä riko lapsen maailmaa
10. Valta ja vastuu

1. Pisaroita

Artikla 6. ”Jokaisella lapsella on oikeus elää, kasvaa ja kehittyä.”

Puhdas vesi on tärkeää elämän ylläpitämiseksi. Kaikkialla se ei ole itsestäänselvyys. Kasvaakseen ja kehittyäkseen pieni lapsi tarvitsee veden lisäksi myös paljon muuta.

Meillä täällä Suomessa riittää puhdasta vettä, mutta kaikkialla maailmassa tilanne ei ole yhtä hyvä.. Pisaroita-tarinassa äiti kylveää 4 viikon ikäistä Essi-vauvaa. Kansainvälisen kuvamateriaalin ohessa suomalaislapsi pohtii veden merkitystä. ”Vesi on todellinen elämänlähde”. Kasvaakseen ja kehittyäkseen pieni lapsi tarvitsee veden lisäksi myös paljon muuta.

Tarinan tarkoitus on saada katsoja pohtimaan veden merkitystä omassa elämässään ja maailmanlaajuisesti. Samalla katsoja voi miettiä, mitä muita elämänedellytyksiä pieni lapsi tarvitsee.

Ideita keskustelunaiheiksi:

- ”Oikeus elää, kasvaa ja kehittyä” – mitä tämä tarkoittaa?
- Kuvaile veden merkitystä omassa elämässäsi?
- Käsitelkää yhdessä veden kolme erilaista olomuotoa.
- Vesi taiteessa, biologiassa, maantiedossa tai vaikka liikunnassa.
- Veden aiheuttamat konfliktit maailmalla.

Linkkivinkit:

- YK:n vuosituhatavoite, päämäärä 7. <http://www.unicef.fi/vuosituhatavoitteet>
- Vesipeli <http://www.unicef.fi/vesipeli>

2. Hyvä minä, hyvä me

Artikla 2. ”Lapsen hyvinvointi ei saa riippua siitä, mistä päin maailmaa hän on kotoisin tai miltä hän näyttää.”

Mushtaaq (lempinimeltään Mustikka) on somaliperheen tytär. Mustikan lempiharrastus on jalkapallo. Hän pelaa sitä mielellään myös kolmen veljensä kanssa.

Jalkapallokentän laidalla Mustikka kertoo kokemastaan rasismista. Kotonaan hän pohtii olevansa aika rohkea – hän uskaltaa puolustaa kavereitaan.

Henkilökuvan tarkoitus on näyttää, miten samanlaisia me olemme – erilaisuuksista huolimatta. Rasisti ei ole rohkea.

Ideita keskustelunaiheiksi:

- Mitä on rohkeus? Onko rasisti rohkea?
- Tässä yhteydessä voi puhua myös koulukiusaamisesta.
- Onko Mustikka samanlainen vai erilainen kuin ikätoverinsa? Pitäisikö hänen olla? Miksi?
- Mitä kaikkea sana *tasa-arvo* pitää sisällään?
- Tutkikaa yhdessä, miten jalkapallo yhdistää maailman eri kansoja.

Linkkivinkit:

- Tasa-arvo http://www.unicef.fi/tasa_arvo

3. Lapsia varjossa

Artikla 32. ”Lapsilla ei saa teettää liian raskasta tai hänen kehitystään vahingoittavaa työtä.”

Arat paperinukkelapset nousevat puolustamaan oikeuksiaan. He eivät halua tehdä pelkästään työtä, vaan he haluavat oppia lukemaan ja että heistä pidetään huolta. Diktaattori ei halua kuunnella heitä.

Tarinan tarkoitus on tuoda esille kärjistetty esimerkki lasten alistamisesta. Tämä tarina ei voisi olla totta, eihän?

Ideita keskustelunaiheiksi:

- Oppilaat voivat suunnitella ja käsikirjoittaa näytelmälle alun ja lopun ja esittää sen vaikka vanhempainillassa.
- Omien käsinukkien valmistus voi olla hauskaa ja tämän tarinan nuket ovat myös helppo toteuttaa.
- Lapsen oikeuksiin tutustuneet lapset voivat laskea, kuinka monta eri Lapsen oikeutta tarinassa käsitellään.
- Mikä on tarinan opetus?

Linkkivinkit:

- http://www.unicef.fi/Vietnamin_lapsityolaiset_turvaan
- <http://www.unicef.fi/lapsityliset>

4. Auttaminen

Artikla 24. ”Lapsella on oikeus elää terveenä ja saada tarvittaessa hoitoa.”

Oppilaat valmistavat käsityöntunnilla räsynukkeja. Opettaja auttaa nuoria, nuoret auttavat toisiaan ja valmiit nuket auttavat maailman lapsia saamaan rokotuksia.

Tarinan alussa opettaja kertoo, kuinka myös suomalaiset saivat aikoinaan vaate- ja ruoka-apua. ”Nyt on meidän vuoro auttaa.”

Tämän tarinan tarkoitus on kannustaa tekemään jotain konkreettista ja hauskaa toisten auttamiseksi. Anna ja Toivo -nuketalkoiden lisäksi se voi antaa ideoita myös muihin vastaaviin talkoisiin jonkun hyvän asian puolesta. Koska jokainen nukke edustaa yhtä ”maailman lasta”, nukan avulla kaukanakin oleva konkretisoituu.

Ideota keskustelunaiheiksi:

- Käsityöt: oman räsynuken valmistaminen ja mahdollinen adoptointi eteenpäin. Nukan asun suunnittelussa voi käsitellä myös kansainvälisyyskasvatuksen aiheita.
- Luokka voi järjestää valmiiden nukkien adoptointitilaisuuden esimerkiksi vanhempainillan tai juhlan yhteyteen.
- Keskustelua auttamisesta: Onko ketään, joka ei tarvitse apua? Kenen tehtävä on auttaa?
- Mitä auttaminen voi antaa? Ketä voin auttaa tavallisena arkipäivänä?
- Keskustelua terveydestä: Mitä terveys on?

Lisäksi:

- Ennen adoptointia valmiille nukeille annetaan nimi. (Lapsen oikeus henkilöllisyyteen. Lapsen oikeuksien sopimus, artikla 7.)

Linkkivinkit:

- Nukkekampanja http://www.unicef.fi/anna_ja_toivo
- Artiklaan liittyy myös mm. lapset ja aids -teema http://www.unicef.fi/lapset_ja_aids
- UNICEF ja terveys -teema <http://www.unicef.fi/terveys>

5. Mahdollisuus vaikuttaa

Artikla 13. ”Jokaisella lapsella on oikeus ilmaista mielipiteensä, kunhan se ei loukkaa muita.”

Kuudesluokkalaiset suunnittelevat yhdessä larppi-päivää. (Larppi= live-roolipeli). Mauri-opettaja antaa oppilaille tehtäväksi päättää, miten larppipäivän ruokailu järjestetään. Pienen kaaoksen ja äänestyksen jälkeen syntyy sopu.

Tarinan tarkoitus on kurkistaa tavalliseen luokkatilanteeseen ja kertoa demokratiasta. Päätettävä asia ei ole suuren suuri, mutta se antaa tilaisuuden harjoitella todellista mielipiteenvaihtoa ja vaikuttamista. Tarinan lopussa Eve kertoo: ”Kun opimme sanomaan mielipiteemme pienissä asioissa, osaamme myöhemmin ottaa kantaa myös suuriin asioihin.”

Ideita keskustelunaiheiksi:

- Osallistumista, vaikuttamista ja demokratiaa voi harjoitella Mauri-opettajan näyttämällä tavalla. Mitä teidän luokassa pitäisi päättää? Kuka sen päätöksen tekee?
- Onko lapsilla mielessä asioita joihin he haluaisivat vaikuttaa enemmän itse?
- Opettaja voi miettiä aiheen, josta tietää syntyvän vähintään kaksi erilaista mielipidettä. Hän kannustaa lapsia esittelemään kantansa ja ”liittoutumaan” samoin ajattelevien kanssa. Yhdessä nämä ryhmät pyrkivät sitten vaikuttamaan toisiinsa. Lopuksi järjestetään äänestys. Keskustellaan jo etukäteen, mitä siitä seuraa, jos oma mielipide ei voita äänestystä.

6. Koulu laatikossa

Artikla 28. ”Lapsella on oikeus saada opetusta.”

Lapset pääsevät partioleirillä kurkistamaan school-in-a-box -nimisen avustuspaketin sisältöön ja kokeilemaan sitä käytännössä. Oppitunti luonnossa sujuu hyvin.

Tarinan tarkoitus on konkretisoida lapsille koulunkäynnin merkitys kriisitilanteissa niin henkisesti kuin käytännön tasollakin. Partiolaisten leikkimä oppitunti tuo hyvin esille koulutarvikelaatikon käyttökelpoisuuden. Ympäristöltään partioleiri muistuttaa hieman katastrofialueiden telttakyliä, se helpottaa samaistumista.

Ideita keskustelunaiheiksi:

- Miksi koulunkäynti on erityisen tärkeää silloin, jos ympärillä tapahtuu jotain ikävää?
- Mitä tarvitaan koulun perustamiseen?
- Onko opiskeluvälineillä väliä? Miksi?
- Millainen on hyvä oppitunti?
- Millaista elämä olisi, jos ei osaisi lukea tai kirjoittaa? Mikä muuttuisi?

Linkkivinkit:

- Vuosituhattavoite, päämäärä 2. <http://www.unicef.fi/vuosituhatavoitteet>
- Koulutus ja hätäapu ovat myös keskeisiä Unicef-teemoja:
<http://www.unicef.fi/koulutus>
http://www.unicef.fi/hata_apu

7. Maailma on totta

Artikla 38. ”Lasta ei saa värvätä sodankäyntiin.”

Tässä pienessä tarinassa pojat pelaavat keskenään videopeliä ja pohdiskelevat samalla oikeaa sotaa ja kuolemaa.

Tarinan tarkoitus on havahduttaa katsoja huomamaan, että sota on jossain päin maailmaa totta – eikä pelkkää pelien viihdettä. Sodassa sattuu ja kuolee oikeasti. Lapsisotilaita on yhä maailmalla liikaa.

Ideita keskustelunaiheiksi:

- Mitkä syyt voivat ajaa lapsen lapsisotilaaksi?
- Miten lasten mielestä konflikteja tulisi ratkaista?
- Millainen viihde on lapsista hyvää viihdettä? Miksi?
- Lapset voivat kertoa omista pelikokemuksistaan. Tuleeko pelien ikärajoja noudatettua?
- Valvooko lasten pelaamista kukaan? Miksi?

Linkkivinkit:

- <http://www.unicef.fi/lapsisotilaat>

8. Kesäpäivä

Artikla 39. ”Huonosti kohdeltua lasta pitää auttaa.”

Kaikilla lapsilla ei ole hyvä elää omassa kodissaan. Virolaisessa SOS-lapsikylässä asuvat sisarukset viettävät kesäpäivää Paldiskin jylhillä rannoilla lapsikylä-äitinsä kanssa.

Huostaanotto voi olla lapselle vaikea asia ymmärtää. Lojaalisuus omia vanhempia kohtaan on suuri vaikka olosuhteet olisivat lapsen kannalta hyvinkin hankalat. Tämä tarina ei kauhistele SOS-lapsikylän lasten kohtaloa, vaan välittää tunnelmaa huolenpidosta ja ilosta.

Ideita keskustelunaiheiksi:

- Taustatietona lapsille voi kertoa, että ennen SOS-lapsikylään muuttua tarinan sisarukset elivät lastenkodissa eri osastoilla eivätkä edes tuntenee toisiaan.
- Pohdittavaksi: Mikä tekee perheestä perheen? Millaisia erilaisia perheitä luokan lapsilla on?
- Miten puolustan itseäni?

Info:

KUKAAN EI SAA VAHINGOITTA SINUA. Ei lyödä, tukistaa tai mitenkään satuttaa. Ei edes oma vanhempasi. Tämä on kielletty Suomen laissa.

Linkkivinkit:

- Lapset väkivallan kohteena ja yksin elävät lapset <http://www.unicef.fi/turva>
- Lisätietoa SOS-lapsikyläjärjestöstä <http://www.sos-lapsikyla.fi>

9. Älä riko lapsen maailmaa

Artikla 19. ”Lasta pitää suojella väkivallalta ja hyväksikäytöltä.”

Nukketarina pienestä pojasta joka askartelee itselleen hienoa maapalloa. Pojan työ keskeytyy, kun pelottava hahmo saapuu sisään ja tallaa maapallon. ”Lapsen oikeuksista huolehtiminen on aikuisten asia.”

Tämä tarina on symbolinen herätys lähinnä aikuisille. Lapsen maailman voi rikkoa monella tavalla ja aina sen korjaaminen ei tapahdu itsestään. Pienet lapset katsovat tarinaa omiin kokemuksiinsa peilaten – suurin osa toivottavasti ei ihan ymmärrä, mistä siinä onkaan kysymys.

Ideita keskustelunaiheiksi:

- Herkkäkorvainen opettaja voi ”lukea” lasten ajatuksia tarinasta ja jutella sitten suoraan sillä tasolla, johon lapset ovat valmiita.
- Luokassa voi keskustella myös maailmankuvasta. Miten erilaisia maailmankuvia meillä on? Miten jokainen voisi konkretisoida oman maailmankuvansa?
- Tarinan tekijä on Rainer Kaunisto, UNICEFin Hyvän tahdon lähettiläs. Ketkä muut ovat Hyvän tahdon lähettiläitä?

Linkkivinkit:

- http://www.unicef.fi/hyvan_tahdon_lahettilaat

10. Valta ja vastuu

Artikla 42. ”Valtioiden pitää huolehtia, että kaikki kansalaiset tietävät lapsen oikeudet.”

Tässä tarinassa tasavallan presidentti Tarja Halonen puhuu lapsille mm. YK:sta ja Lapsen oikeuksien valvonnasta. Presidentti tuo esille myös lasten oman vastuun pitää huolta toisistaan. Keskustelun ohessa valmistuu maapallo-palapeli.

Tarinan tarkoitus on kertoa lapsikatsojille, että Lapsen oikeudet otetaan vakavasti ja niiden toteutumista valvotaan. Tämän tarinan voisi katsoa rinnakkain ”Älä riko lapsen maailmaa” -tarinan kanssa.

Ideita keskustelunaiheiksi:

- Maapallo ei ole ainoastaan symboli, pallomme on oikeastikin pyöreä ja ainutkertainen. Mitä ajatuksia tämä herättää lapsissa?
- Lapset voivat tehdä gallupin aikuisille: Mitä tiedät Lapsen oikeuksista? Tulokset kootaan yhdessä ja tehdään suunnitelma tiedottamisesta.
 - Tehkää yhdessä kollaasi Lapsen oikeuksista luokan seinälle.
 - Presidentti Tarja Halosen yhteydessä voi myös keskustella tasa-arvosta. Mitä se on ja toteutuuko se lasten omassa lähiympäristössä?
 - Tutkikaa yhdessä päivän sanomalehdistä, miten lapsen oikeuksia on loukattu. Olisiko tapahtumia voitu estää?

Linkkivinkit:

- Lapsen oikeudet lyhennettynä http://www.unicef.fi/LOS_lyhyt
- http://www.ihmisoikeudet.net/Opettajat/opettajalle_4.html